

İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi
Journal of the Human and Social Science Researches
[2147-1185]

[itobiad], 2018, 7 (4): 2551/2568

Gençlere Göre İdeal Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni

Ideal Religion Culture and Moral Knowledge Teacher by Adolescent

Osman TAŞKIN

Doktor Araştırma Görevlisi, Artvin Çoruh Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

PhD Research Assistant, Artvin Coruh University, Faculty of
Theology

osmntskn@artvin.edu.tr

Orcid ID: 0000-0003-3962-936X

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types : Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Received : 30.07.2018
Kabul Tarihi / Accepted : 04.11.2018
Yayın Tarihi / Published : 12.11.2018
Yayın Sezonu : Ekim-Kasım-Aralık
Pub Date Season : October-November-December
Cilt / Volume: 7 Sayı – Issue: 4 Sayfa / Pages: 2551-2568

Atıf/Cite as: TAŞKIN, O. (2018). Gençlere Göre İdeal Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 7 (4), 2551-2568. Retrieved from <http://www.itobiad.com/issue/39481/449183>

İntihal /Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software. <http://www.itobiad.com/>

Copyright © Published by Mustafa YİĞİTOĞLU- Karabük University, Faculty of Theology, Karabük, 78050 Turkey. All rights reserved.

Gençlere Göre İdeal Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni

Öz

Bu araştırmada, ideal Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (DKAB) öğretmenin hangi özelliklere sahip olması gerektiği sorusuna yanıt aranmıştır. Bu amaçla gençlerin ideal DKAB öğretmeni algıları incelenmiştir. Bu çalışma nitel yaklaşıma göre tasarlanmıştır. Araştırmanın örneklemini 2015-2016 eğitim öğretim yılında Artvin il merkezinde bulunan ortaokul ve liselerde öğrenim gören 36 öğrenciden oluşmaktadır. Öğrencilerden görüşme yoluyla elde edilen veriler, içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Belirlenen temaların desteklenmesi için, bulguların sunumunda öğrencilerin ifadelerine yer verilmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin ideal DKAB öğretmenin daha çok ahlaki ve kişisel özelliklerine vurgu yaptıkları görülmüştür. İdeal DKAB öğretmenin diğer özelliklerinin; öğretmenlik yeterlikleri ve öğrencilerle iletişim ile ilgili olduğu anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İdeal, İdeal Öğretmen, Din Kültürü, Ahlak Bilgisi, İdeal Din Kültürü.

İdeal Religion Culture and Moral Knowledge Teacher according to Youth

Abstract

In this study, the question of what kind of qualifications an ideal Religious Culture and Moral Knowledge (DKAB) teacher should have according to youth have been examined. For this purpose, the perceptions of adolescent about DKAB teacher were examined. This study was designed based on a qualitative approach. The sample of the research consisted of 36 students who are studying in secondary and high school in Artvin city center during the 2015-2016 academic year. Data obtained by interviewing the students were analyzed by content analysis method. For the support of the specified themes, expressions of students were included in the presentation of the findings. The results of the study it was seen that the students mostly emphasize the moral and personal characteristics of the ideal DKAB teacher. It was observed that other characteristics of the ideal DKAB teacher are related to teaching competences and communication with students.

Keywords: Ideal, Ideal Teacher, Religious Culture, Moral Knowledge, Ideal Religious Culture.

Giriş

Öğrenciler öğrenim hayatları boyunca birçok farklı Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (DKAB) öğretmeni ile karşılaşmaktadır. Öğrencilerin karşılaştıkları öğretmenleri gözlemlenmeleri sonucunda, öğrencilerin zihinlerinde bir DKAB öğretmeni profili oluşmaktadır. Öğrenciler DKAB öğretmeni hakkında elde ettikleri geçici tecrübeleri, kendilerine rehberlik edecek bilişsel modellere dönüştürmektedir (Bandura, 1986, s. 18). Öğrencilerin zihinlerinde oluşan bu model, öğrencilerin mevcut ve sonraki DKAB öğretmenlerini değerlendirmede bir standart olmaktadır. Bu değerlendirmeler sonucunda öğrenciler üzerinde DKAB öğretmenin etkisi belirlenmektedir. Öğrencilerin ideal davranış olarak tanımladıkları davranışları DKAB öğretmeninde gözlemlenmeleri, DKAB öğretmeni ile olumlu bir bağ kurulmasını ve etkili ve kalıcı öğrenmenin gerçekleşmesini sağlamaktadır. Ayrıca din ve ahlak gibi soyut bir alanda gözlemciler, DKAB öğretmenleri tarafından somut bir şekilde sergilenen eylemlerden birtakım ilke ve standartlar çıkarmaktadır. Öğrenciler bu ilkeleri, gördükleri, okudukları veya duydukları şeylerin ötesine geçebilen yeni davranış örneklerini üretmek için kullanabilmektedir (Bandura, 2003, s. 169). Bu sebeple öğrencilerin ideal DKAB öğretmeni algısını ortaya çıkarılması oldukça önemli bir çaba ve bu araştırmanın amacı olarak görülmektedir.¹

Dünya çapında ve ülkemizde ideal bir öğretmende bulunması gereken özellikleri belirlemek üzere çok çeşitli araştırmalar yapılmıştır (Arnon & Reichel, 2007; Başaran & Baysal, 2016; Çalışkan, Negiş Işık, & Saygın, 2013; Dehlavi, 1987; Gençtürk, Akbaş, & Kaymakçı, 2012; Gültekin, 2015; Hill, 2002; Okoro & Chukwudi, 2011; Pozo-Munoz, Reboloso-Pacheco, & Fernandez-Ramirez, 2000; Sarıtaş, 2013, 2013; Telli, Brok, & Çakıroğlu, 2010). Ancak DKAB öğretmeni özelinde ideal öğretmen konulu sınırlı sayıda çalışma (Bulut, 2009) bulunmaktadır. Bu sebeple ideal DKAB öğretmende bulunması gereken nitelik ve yeterliklerle ilgili öğrenci görüşlerini betimleyen bu çalışmanın literatüre bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

DKAB dersinde etkin ve verimli öğrenmenin gerçekleşmesinde temel faktör DKAB öğretmenidir. DKAB öğretmenleri, sergiledikleri davranışlarla öğrencilerin dini ve ahlaki gelişimini doğrudan etkilemektedir (Köylü & Nazıroğlu, 2012, s. 113; Taşkın, 2018, s. 104). Öğrenciler, DKAB öğretmenlerini din ve ahlak bilgisine ve bu bilgiyi aktarma becerisine sahip uzmanlar olarak görmelerinin yanında, onların tutum ve davranışlarına ayrı bir önem atfetmektedir. Yapılan araştırmalarda öğrencilerin DKAB öğretmenin tutum ve davranışlarından yüksek düzeyde etkilendiği görülmüştür (Bahçekapılı, 2010, s. 127; Taşkın, 2018, s. 126). Bunun yanında

¹ Bu çalışma Artvin Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından verilen resmi izin ile, 2015 yılı Kasım ayında gerçekleştirilmiştir. Geçmiş bir zamanda yapılması, öğrencilerden verilerin toplanmış olması ve yapılmış bir çalışma için tekrar izin alınması zor olması sebebiyle 2018 yılında uygulamaya konulan Etik Kurul Onayı bulunmamaktadır.

DKAB öğretmenlerinin öğrencilerle ders içinde veya dışındaki iletişimi, öğrencilerin öğrenme düzeylerini etkilemektedir. Bu sebeple öğrenci-öğretmen ilişkisinin geliştirilmesi, öğrencilerin öğretmene daha açık davranma olasılığını artırabilmekte ve böylece öğrenme sürecini daha fazla geliştirebilmektedir (Epting vd., 2004, s. 181). Bütün bunların sonucu olarak *“konu uzmanı, tutum ve davranışlarıyla etkili ve öğrencilerle etkin iletişim kurabilecek bir DKAB öğretmeni nasıl olmalıdır?”* sorusu ortaya çıkmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın hazırlamış olduğu *“Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri”*nde iyi bir öğretmenin sahip olması gereken yeterlikler; kişisel ve mesleki değerler-mesleki gelişim, öğrenciyi tanıma, öğrenme ve öğretme süreci, öğrenmeyi, gelişmeyi izleme ve değerlendirme, okul-aile ve toplum ilişkileri, program ve içerik bilgisi olarak sıralanmaktadır (MEB, 2017, s. 7). DKAB öğretmeninin bu genel öğretmenlik yeterliklerine sahip olması gerekmektedir. Öğrenciler DKAB öğretmenlerinin genel yeterlik alanları içerisindeki alanlardan bazılarında daha çok önem atfedebilmektedir. Bu nedenle öğrencilerin ideal DKAB öğretmeni algısı, hangi yeterlik alanlarının daha önemli olduğunu gösterebilmektedir.

İdeal öğretmenin özelliklerini tek bir tanım altında toplamak oldukça zor görülmektedir. Zira gerek kişilikleri, gerekse öğretim yöntemleri açısından iyi bir niteliğe sahip iki farklı öğretmen, öğrenciler tarafından ideal öğretmenler olarak tanımlanabilmektedir (Kızıltepe, 2002, s. 10). Bununla birlikte ilkököl, ortaokul ve lise seviyelerindeki öğrenciler ideal öğretmen konusunda farklı algıları bulunmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin tarih, matematik ve DKAB gibi sahip oldukları branşlar da ideal öğretmen algısını etkileyebilmektedir. Bu sebeple, farklı gelişim dönemlerini örnek alan ve farklı branş öğretmenlerini temel alan çalışmaların yapılması gerekmektedir. Bu duruma binaen araştırmanın temel amacı, ideal bir DKAB öğretmenin özelliklerine ilişkin gençlerin algılarını belirlemektir. Araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmaktadır.

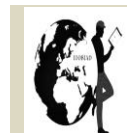
- 1- Gençlere göre ideal bir DKAB öğretmeni nasıl olmalıdır?
- 2- Gençlere göre ideal bir DKAB öğretmeninde hangi olumsuz davranışlar bulunmamalıdır?

Yöntem

Bu başlık altında araştırmanın deseni, çalışma grubu, veri toplama aracı, verilerin toplanması ve verilerin analizi hakkında bilgi verilmektedir.

Araştırma Deseni

Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması desenine göre tasarlanmıştır. Bu desen türünde, bir duruma ilişkin etkenler (ortam, bireyler, olaylar, süreçler vb.) bütüncül bir yaklaşımla araştırılmakta ve ilgili durumu nasıl etkiledikleri ve ilgili durumdan nasıl etkilendikleri üzerine odaklanılmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2013, s. 83). Durum çalışması,

görüşmeler ile yoluyla elde edilen verilerin derinlemesine incelenmesidir (Glesne, 2014, s. 30).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunda 2015-2016 eğitim öğretim yılında Artvin ilinde farklı okullarda öğrenim gören 36 öğrenci yer almıştır. Örneklem belirlenirken araştırmacılar katılımcı sayısı bakımından çok fazla insan veya bölge seçmek yerine, çalışmada inceleyeceği temel fenomen veya kavram hakkında derinlemesine bilgi edinebileceği küçük gruplar belirlemekte ve verileri bunlardan toplamaktadır (Cresswell & Plano Clark, 2014, s. 186). Araştırmada örneklem, maksimum çeşitlilik yöntemine göre belirlenmiştir. Bu örnekleme yönteminde temel amaç, göreceli olarak küçük bir örneklem oluşturmak ve bu örnekleme çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır (Yıldırım & Şimşek, 2013, s. 136). Burada amaç çeşitliliği sağlayarak evrene genelleme yapmak değil, çeşitlilik gösteren durumlar arasında ne tür ortaklıkların veya benzerliklerin var olduğunu bulmaktır. Çalışma grubunun cinsiyet, okul ve sınıf değişkenlerine göre dağılımı Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1: Çalışma Grubunun Değişkenlere Göre Dağılımı

Demografik özellikler		Frekans (f)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Erkek	18	50,0
	Kız	18	50,0
Okul	Artvin Fen Lisesi	9	25,0
	İskebe Anadolu Lisesi	7	19,5
	Artvin Anadolu Lisesi	8	22,3
	Gazi Ortaokulu	6	16,6
	7 Mart Ortaokulu	6	16,6
Sınıf	7. sınıf	6	16,7
	8. sınıf	6	16,7
	9. sınıf	4	11,2
	10. sınıf	7	19,4
	11. sınıf	7	19,4
	12. sınıf	6	16,6

Tablo 1’te görüşmeye katılan öğrencilerin %50’si kız, %50’si erkek olduğu görülmektedir. Öğrencilerin %25’i Artvin Fen Lisesinde, %19,5’i İskebe Anadolu Lisesinde, %22,3’ü Artvin Anadolu Lisesinde, %16,6’sı Gazi Ortaokulunda ve %16,6’sı 7 Mart Ortaokulunda öğrenimine devam etmektedir. Öğrencilerin %16,7’si yedinci sınıf, %16,7’si sekizinci sınıf, %11,2’si dokuzuncu sınıf, %19,4’ü onuncu sınıf, %19,4’ü on birinci sınıf ve %16,6’sı on ikinci sınıf düzeyindedir.

Veri Toplama Aracı ve Veri Toplama Süreci

Araştırmada öğrencilerin ideal DKAB öğretmeni hakkındaki algılarını ortaya çıkarmak üzere açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış bir görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme, önceden belirlenmiş ve ciddi bir amaç için yapılan, soru sorma ve yanıtlama tarzına dayalı karşılıklı ve etkileşimli bir iletişim süreci olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2013, s. 147). Görüşme yöntemini kullanarak araştırmacı, bireyin içsel dünyasına girmeye ve olayları onun perspektifinden anlamaya ve kavramaya çalışmaktadır (Türnüklü, 2000, s. 545). Görüşme formu hazırlandıktan sonra uzman görüşüne sunulmuştur. Ayrıca bir lise öğrencisine sorular gösterilmiş ve anlaşılmayan noktalar olup olmadığına bakılmıştır. Bununla birlikte uygulamaya geçmeden, bir ön görüşme gerçekleştirilmiştir. Ön görüşme araştırma kapsamı dışında tutulmuştur. Görüşme formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde öğrencinin demografik bilgileri, ikinci bölümde ise görüşme soruları bulunmaktadır. Görüşme formu oluşturulduktan sonra Artvin İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden araştırma izni talebinde bulunulmuş ve araştırma izni alınmıştır.

Görüşmeler 2015 yılı Kasım ayında ilgili okullarda araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerle görüşmeye başlanmadan önce araştırmacı ve araştırmanın amacı hakkında kısaca bilgi verilmiş, görüşme şartları belirtilmiş ve ses kaydı için izin alınmıştır. Kişisel bilgiler alındıktan sonra, görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşme formunda yer alan sorulara öğrencilerin verdikleri cevaplar ses kayıt cihazı ile kaydedilerek verilerin eksiksiz ve yanlışsız bir şekilde elde edilmesine çalışılmıştır. Öğrencilerle yapılan görüşmeler en az on dört, en fazla otuz sekiz dakika sürmüştür.

Verilerin Analizi

Nitel araştırmalarda analiz süreci verilerin organizasyonunu, veri tabanının ön okuma işleminden geçirilmesini, temaları kodlama ve organize etmeyi, veri sunumunu ve bunları yorumlamayı içermektedir (Creswell, 2013, s. 179). Ses kaydı olarak elde edilen veriler, yazı formatına dönüştürüldükten sonra içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. Bu analiz tekniğinde veriler; verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanması şeklinde dört aşamada analiz edilmektedir. (Yıldırım & Şimşek, 2013, s. 260). İçerik analizi aşamalarına uygun olarak öğrencilerden elde edilen veriler, kodlanmış ve temalara ayrılmıştır. Bununla birlikte kodların frekans değerlerine de yer verilmiştir. Ayrıca tablo halinde sunulan bulgularla ilgili öğrenci görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılmıştır.

Bulgular

Araştırmada öğrencilerin ideal DKAB öğretmenine yönelik görüşleri aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 2: İdeal DKAB Öğretmeni Algısına Yönelik Öğrenci Görüşleri

Tema	Kodlar	f
Ahlak	Sevecen, güler yüzlü olmalı (Ö8, Ö9, Ö11, Ö12, Ö18, Ö23, Ö31)	7
	Ahlaklı olmalı (Ö4, Ö11, Ö27, Ö34)	4
	Söz ve davranışları uyumlu olmalı (Ö4, Ö6, Ö20)	3
	Farklı görüşlere saygılı olmalı (Ö11, Ö21, Ö30)	3
	Adaletli olmalı (Ö1, Ö7, Ö18)	3
	Samimi olmalı (Ö12, Ö23)	2
	Dürüst olmalı (Ö9, Ö31)	2
	Öğrencilere örnek olmalı (Ö20, Ö26)	2
	Öğrencilere sevgi ve saygıyla yaklaşmalı (Ö1)	1
	Saygılı olmalı (Ö5)	1
Öğretmenlik Becerisi	Sabırlı olmalı (Ö22)	1
	Öğrencilere hoşgörülü davranmalı (Ö32)	1
	Konuyu iyi anlatmalı (Ö7, Ö24, Ö26, Ö27, Ö28, Ö31, Ö36)	7
	Bilgili olmalı (Ö5, Ö14, Ö15, Ö18, Ö22)	5
	Sorulara mantıklı cevap vermeli (Ö1, Ö7, Ö11, Ö29)	4
	Yaşantısından örnek vermeli (Ö3, Ö7, Ö9)	3
	Genel kültür sahibi olmalı (Ö7, Ö9, Ö11)	3
	Derslerde farklı materyal kullanmalı (Ö1, Ö25)	2
	Diğer dinlerle karşılaştırarak İslam'ı anlatmalı (Ö1, Ö14)	2
	Öğrencinin seviyesine inebilmeli (Ö13)	1
DKAB dersini sevdirmeli (Ö16)	1	
Ders kitabının dışına çıkmalı (Ö18)	1	
İletişim	Öğrencilerle iletişimi iyi olmalı (Ö5, Ö7, Ö8, Ö10, Ö16, Ö20, Ö26)	7
	Öğrencilerle arkadaş gibi olmalı (Ö3, Ö6, Ö11, Ö30)	4
	Öğrencilerle ilgilenmeli (Ö1, Ö13, Ö35)	3
	Öğrencilere rehberlik etmeli (Ö6, Ö18, Ö21)	3
	İyi bir izlenim bırakmalı (Ö8, Ö25)	2
	Öğrencilere fazla yumuşak davranmamalı (Ö15)	1
Dindarlık	Eğlenceli olmalı (Ö16)	1
	Dindar olmalı (Ö2)	1
	Dini görevlerini yerine getirmeli (Ö28)	1
	Şimdiki öğretmenimiz gibi olmalı (Ö33, Ö35)	2
Fikrim yok (Ö19)	1	

Tablo 2'ye göre öğrencilerin ideal DKAB öğretmenine yönelik görüşleri; ahlak, öğretmenlik becerisi, iletişim ve dindarlık temaları altında toplanmıştır. Ahlaki davranış teması altında öğrencilere göre ideal DKAB öğretmeni; güler yüzlü (f=7), ahlaklı (f=4), söz ve davranışları uyumlu (f=3), farklı görüşlere saygılı (f=3), adaletli (f=3), samimi (f=2), dürüst (f=2), öğrencilere örnek olabilen (f=2), öğrencilere sevgi ve saygıyla yaklaşan (f=1), saygılı (f=1), sabırlı (f=1) ve hoşgörülü olmalıdır (f=1).

Öğretmenlik becerisi teması altında öğrencilere göre ideal DKAB öğretmeni; konuyu iyi anlatmalı (f=7), bilgili olmalı (f=5), sorulara mantıklı cevap vermeli (f=4), yaşantısından örnek vermeli (f=3), genel kültür sahibi olmalı (f=3), derslerde farklı materyal kullanmalı (f=2), diğer dinlerle karşılaştırarak İslam'ı anlatmalı (f=2), öğrencinin seviyesine inebilmeli (f=1), DKAB dersini sevdirmeli (f=1) ve ders kitabının dışına çıkmalıdır (f=1).

İletişim teması altında ideal DKAB öğretmeni hakkında öğrencilere göre ideal DKAB öğretmeni; öğrencilerle iletişimi iyi olmalı (f=7), öğrencilerle arkadaş gibi olmalı (f=4), öğrencilerle ilgilenmeli (f=3), öğrencilere rehberlik etmeli (f=3), iyi bir izlenim bırakmalı (f=2), öğrencilere fazla yumuşak davranmamalı (f=1) ve eğlenceli olmalıdır (f=1).

Dindarlık teması altında ideal DKAB öğretmeni hakkında öğrenciler; dindar olmalı (f=1) ve dini görevlerini yerine getirmeli (f=1) şeklinde görüş bildirmiştir. Öğrencilerden bazıları mevcut öğretmenlerini ideal DKAB öğretmeni olarak görmeleri sebebiyle “şimdiki öğretmenimiz gibi olmalı” şeklinde bir ifadeye bulunmuştur. Bir öğrenci de bu konu hakkında bir fikir beyan etmek istememiştir.

Öğrencilerin ideal DKAB öğretmenin ahlaki yönünü vurgulayan görüşlerinden alınan birebir alıntılar aşağıda sunulmaktadır.

“Ahlaki yönlere önem vermeli en çok. Ve kişiliği ile ahlaki yönünü birleştirmeye önem vermeli. Bir kişi derste çok ciddi bir havası var ama dışarda çok eğlenceli dopdolu biri olarak görülüyorsa bu öğrenciler gözünde ikiyüzlülük olarak algılanmaktadır. Bir kişi neyse o olmalı.” (Ö4)

“Kendini çok iyi yansıtmalı ve bize karşı hoşgörülü davranmalı çünkü bu bizi çok etkiliyor. Sert davrandığında bir daha hiç geçinemeyecekmiz gibi geliyor biz öğrencilere. Yani bence en çok etki eden hoşgörülü olması.” (Ö32)

“O anlatımıyla her şeyiyle bize örnek olmalı. Davranışlarıyla. En önemli şey örnek olacak davranışları.” (Ö26)

“Birincisi çok dürüst olmalı. Bize hayatının doğru yönlerini de yanlış yönlerini de göstermeli ki biz o yanlışları kavrayıp yapmayalım... Kendini bütün yönleriyle açmalı ki, onun hayatına bakalım daha iyi tanıyalım. Kötü yönleri de, hocamız hata yapmış, hataları kapatmaya örtbas etmeye çalışmıyor, her insanın hata yapmasını gözlemleyebiliriz diye...” (Ö9)

İdeal DKAB öğretmeninın öğretmenlik becerisine yönelik öğrencilerin görüşlerinden alınan birebir alıntılar aşağıda sunulmaktadır.

“Bence sorulan sorulara mantıklı bir şekilde açıklama yapabilmeli. Her şeyi öğretmeli. En mantıklı yolun hangisi olacağını göstermeli. Sadece bir şekilde öğrenmemeliyiz. Yani ne bileyim karşılaştırarak öğrenmeliyiz, diğer dinlerle mesela. Bir kere öğrencilerine sevgiyle ve saygıyla yaklaşmalı. İlgilenmeli öğrencisiyle. Sadece dersi anlatıp çıkmasın. Benim başka sorum varsa dersten sonra yanına gidebileyim. Onunla konuşabileyim dinle ilgili veya değil.” (Ö1)

“Sorduğum soruya cevap verebilmeli, dersini doğru düzgün anlatabilmeli. Dinden bize bahsederken bizim sorularımızla birlikte bize kendi hayatlarından da bahsederek anlattığı zaman bize ona bağlaması lazım. Hepimize eşit ve adaletli şekilde davranmalı. İletişimi kuvvetli olmalı. Kültür ve hayatla ilgili bilgilerinin de olması gerekmektedir. (Ö7)

“Sadece Müslümanlıktan bakmamalı. Dinleri bilmeli. Ben bir şey sorduğumda. Bak şunlar böyle yapıyor. Biz şöyle yapıyoruz. Bizim farkımızı ortaya koymalılar. Okumalılar. Bilmeliler.” (Ö14)

İdeal DKAB öğretmeninın öğrencilerle iletişimine yönelik öğrencilerin görüşlerinden alınan birebir alıntılar aşağıda yer almaktadır.

“Bir din kültürü öğretmeni ilk başta sevecen ve insanlarla iyi bir iletişimi olmalı. Bütün dini kuralları ondan öğreniyoruz ya o kuralları uyguladığımız zaman hoca aklımıza geliyor. Çünkü bilgiyi nasıl öğrenirseniz bilgiyi tekrar anımsadığımızda o psikolojiyle hatırlarsınız.” (Ö8)

“Derste kalmamalı kesinlikle. Ders dışında öğrencilerle iletişim kurabilmeli.” (Ö10)

“Dediğim gibi farklı görüşlere saygılı olmalı, direk baskıcı kendi görüşlerini kabul ettirmemeli. Yargılamamalı bir kere düşünceleri yüzünden. Güncel olmalı. Öğrencilerle arasına bir mesafe koymamalı. Neşeli olmalı biraz. Bazı hocalar olur ya çok mesafe koyar. Resmi olmamalı. Çok da içli dışlı olsun demiyorum da. Mesela merak ettiğim şeyi ben direk sorabileyim. Korkmayayım, ya da ne bileyim. Aman ne cevap verecek diye düşünmeyeyim. Başka, ideal açısından davranışları çok önemli.” (Ö11)

İdeal DKAB öğretmeninın dindarlığı öğrenciler tarafından *“Din kültürü öğretmeninın dindar olması, sonuçta din öğretecek, kendi uygulamyorsa sonuçta. Din öğreten bir insan kendi uygulamyorsa, zaten nereye kadar öğretebilir ki. Bir sorarım önce yani. Sonuçta kendi hayatına bunu uygulayacaksın ki. Ve bir yerde doğru bir şekilde öğretebilsin. Bence bir insan öğreteceği şeyi yaşıyorsa da aynı zamanda daha iyi öğretebilir.” (Ö2)* şeklinde vurgulanmaktadır.

Araştırmada öğrencilere *“DKAB öğretmenlerinde hangi olumsuz davranışları görmek istemezsiniz?”* şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Bir DKAB öğretmenininde bulunmaması gereken olumsuz davranışlara yönelik öğrencilerin görüşleri Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3: Gençlere Göre DKAB Öğretmenlerinde Bulunmaması Gereken Olumsuz Davranışlar

Tema	Kodlar	f
Ahlak	Söz ve davranışlarda uyumlu olmama (Ö3, Ö10)	2
	Örnek davranışlar sergilememe (Ö20, Ö24)	2
	Kompleks (Ö1)	1
	Bağnaz olma (Ö8)	1
	Güler yüzlü olmama (Ö12)	1
	Adaletsiz davranma (Ö18)	1
Öğretmenlik Becerisi	Soruları cevaplamama (Ö4, Ö7, Ö14, Ö21, Ö29)	5
	Baskı yaparak öğretme (Ö2, Ö6, Ö10, Ö11)	4
	Sınıf içi disipline önem vermeme (Ö15, Ö25)	2
	Tek düze ders anlatma (Ö5)	1
İletişim	Dini sorgulamaya izin vermeme (Ö9)	1
	Konuları günlük hayatla ilişkilendirmeme (Ö12)	1
	Katı olma (Ö3, Ö9, Ö26, Ö30, Ö33)	5
Dindarlık	Hakaret etme (Ö4, Ö21, Ö30)	3
	Kız öğrencilerle iletişim kurmama (Ö7, Ö12)	2
	Öğrencilere arkadaş gibi davranmama (Ö14)	1
	Eğlenceli olmama (Ö16)	1
	Kaba davranma (Ö23)	1
	Öğrencilerle ilgilenmeme (Ö34)	1
Yok.	Dini yaşamama (Ö15)	1
	Yok. (Ö13, Ö17, Ö19, Ö22, Ö27, Ö28, Ö31, Ö32, Ö35, Ö36)	10

Tablo 3'te öğrencilerin 10'u DKAB öğretmenlerinde olumsuz bir davranış gözlemediğini ifade etmiştir. Örneklem içerisinde geriye kalan 25 öğrencinin DKAB öğretmenlerinde görmek istemedikleri olumsuz davranışlar; ahlak, öğretmenlik becerisi, iletişim ve dindarlık olarak dört tema altında toplanmıştır. Buna göre öğrenciler DKAB öğretmenlerinde; en çok iletişime ait davranışlarda olumsuzlukların olmamasını istemektedir. İkinci sırada öğretmenlik becerisi, üçüncü sırada ahlak ve son olarak dindarlık gelmektedir.

DKAB öğretmenlerinde öğrencilerin görmek istemedikleri iletişime ait olumsuz davranışlar; katı olma (f=5), hakaret etme (f=3), kız öğrencilerle iletişim kurmama (f=2), öğrencilere arkadaş gibi davranmama (f=1), eğlenceli olmama (f=1), kaba davranma (f=1) ve öğrencilerle ilgilenmemedir (f=1).

DKAB öğretmenlerinde öğrencilerin görmek istemedikleri öğretmenlik becerisine yönelik olumsuz davranışlar; soruları cevaplamama (f=5), baskı yaparak öğretme (f=4), sınıf içi disipline önem vermeme (f=2), tek düze ders anlatma (f=1), dini sorgulamaya izin vermeme (f=1), konuları günlük hayatla ilişkilendirmemedir (f=1).

DKAB öğretmenlerinde öğrencilerin görmek istemedikleri olumsuz ahlaki davranışlar; söz ve davranışlarda uyumlu olmama (f=2), örnek davranışlar sergilememe (f=2), kompleks (f=1), bağınaz olma (f=1), güler yüzlü olmama (f=1)ve adaletsiz davranmadır (f=1). DKAB öğretmenlerinde öğrencilerin görmek istemedikleri olumsuz dini davranış, dini yaşamamadır (f=1).

DKAB öğretmenlerinde öğrencilerin görmek istemediği olumsuz davranışlara ait öğrencilerin görüşlerinden alınan birebir alıntılar aşağıda sunulmaktadır.

“Tek amacı bize öğretmek değil de, yaptırmaksa, bir duayı ezberleyeceksin diyor. Ama bana soruyor musun ki. Ben o duanın anlamını öğrenmek istiyorum. Bu duayı okurken, hissederek okumak istiyorum. O duayı oku ezberle tamam, sözlü notunu veririm diyorsa. Böyle istemezdim. Bilgiyi aşması lazım” (Ö2)

“Ben en azından yapmacık olmamalarını çok istiyorum. Kendileri olsunlar, kendileri nasıl yaşıyorlarsa bize de öyle öğretmelerini istiyorum. Neyseler o olsunlar. Dürüst olsunlar.” (Ö3)

“Din kültürü öğretmeni kesinlikle bağınaz olmamalı. Sorgulamaya açık olmalı. Biz bütün din kültürü derslerinde şunu gördük. Bir Hristiyan bir Musevi bir Yahudi kendi dinini veya bizim dinimi irdelerse hak dinin Müslümanlık olduğunu bilir. Bunu söyleyen bir öğretmen her zaman sorgulamaya ve öğrenmeye açık olmalıdır. Bizim gençliğimizde bağınazlık her zaman itici güçtür. Bilgiyi dayatma yoluyla değil de seçenekleri bize bıraksın.” (Ö9)

“Kız öğrencilere karşı mesafeli olmasınlar. Derse girdiklerinde sadece bize bir şeyler aktarmak, öğretiyorlar ama direk bunu buradan alıp buraya koymak yerine, biraz daha dışardan günlük hayattan örnekler verebilirler. Bizi aslında din dersine bağlayabilirler. Bu tamamen onların elinde olan bir şey. Güler yüzlü olabilirler. Bize yapmacık bir din yaşantısı değil de, gerçek bir hayatı anlatsınlar.” (Ö12)

“Sorularımıza bıkmadan cevap vermeleri gerekiyor. Sadece anlatayım da gideyim değil de, arkadaşlık kurmaları gerekiyor.” (Ö14)

“Bir tane öğretmenimiz birazcık sert. Ondan çekiniyorum. Dersleri sert geçer. Bir derse bir öğretmen girince orda ciddi olur ama teneffüse çıkınca öğrencilerle arası iyidir ya. Ama o benim söylediğim o öğretmende dışarda da resmilik var. O davranışını istemem.” (Ö26)

Sonuç ve Değerlendirme

Araştırmanın sonucunda öğrencilerin ideal DKAB öğretmeni algıları dört tema altında toplanmıştır. Buna göre en yüksek koda sahip olan algı; ideal DKAB öğretmenin “ahlaki davranışlarına” yöneliktir. İkinci sırada ideal DKAB öğretmenin “öğretmenlik becerisi”, üçüncü sırada “öğrencilerle iletişimi” ve son olarak dördüncü sırada “dindarlığı” gelmektedir. Eğitimciler, ideal öğretmeni araştırırken şu üç bileşen ile sürekli karşılaşmaktadır; kişisel özellikler, uzmanlık ve öğrencilerle ilişkiler (Hill, 2002, s. 45). İdeal DKAB

öğretmeni algısını, dindarlıkla birlikte temel unsurdan oluştuğu anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin, ideal DKAB öğretmeninde sevecenlik, güler yüz, söz davranış uyumu, farklı görüşlere saygı ve adaletli olma gibi en çok ahlaki davranışlara vurgu yaptıkları görülmüştür. DKAB öğretmenleri hakkında literatürde yer alan çalışmalara bakıldığında, ideal DKAB öğretmenlerin genellikle kişilik ve karakterlerinin ön plana çıktığı görülmüştür. Bu konu ile ilgili bir araştırmada öğrencilerin DKAB öğretmeninden bekledikleri en önemli özelliklerin; güler yüz, hoşgörü, değer verme, ahlaki öğretilere uyma, örnek olma, dersi eğlenceli hale getirme ve farklılıklara hoşgörülü olma gibi davranışlar olduğu anlaşılmıştır (Bulut, 2009, s. 166). Aynı çalışmada velilerin de DKAB öğretmeninden; en çok örnek olma, farklılıklara hoşgörü, güler yüz, işini seyerek yapma ve ahlaki öğretilere uyma gibi ahlaki davranışları sergilemesini bekledikleri görülmüştür (Bulut, 2009, s. 168). Bir başka çalışmada öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun ideal DKAB öğretmeninde adaletli olma, farklı düşüncelere saygılı olma, dürüst olma, hoşgörülü olma, sabırlı olma ve merhametli olma gibi ahlaki davranışları görmek istedikleri ortaya çıkmıştır (Taşkın, 2018, s. 144). Bir başka araştırmada öğretmenlerin %61,22'si iyi bir DKAB öğretmeninde kişilik ve karakterin önemli olduğunu vurgulamıştır (Dündar, 2001, s. 82).

Branş sınırlaması olmadan öğretmenlerinin geneli üzerinde yapılan çalışmalarda da ideal öğretmenin ahlaki özellikleri önemli görülmüştür. Gençtürk ve arkadaşlarının çalışmasında, ahlaklı olmanın bir öğretmende bulunması gereken önemli bir özellik olduğu görülmüştür (Gençtürk vd., 2012, s. 1567). Bir başka araştırmada öğrencilerin %66,89'unun birey olarak ideal öğretmende; saygı, güvenilirlik, dürüstlük, hoşgörü ve adil olma gibi ahlaki ve sosyal niteliklere vurgu yaptıkları görülmüştür (Sarıtaş, 2013, s. 36,47). Başka bir çalışmada 5. ve 8. sınıf öğrencileri, ideal öğretmenin mesleki özelliklerinden daha çok; samimiyet, güler yüz, hoşgörü, örnek olma, sabır, saygı ve yardımseverlik gibi kişisel özelliklere vurgu yaptıkları görülmüştür (Gültekin, 2015, ss. 748-750). Öğretmenlere göre etkili öğretmen; öğrencilere dürüst davranma, adil davranma, bireysel farkları kabul etme ve anlayışlı olma gibi kişisel özelliklere sahip değildir (Okut, 2009, s. 168). Yapılan bir başka çalışmada, ideal öğretmen kavramını tanımlamada öğretmen adaylarının; sevmeyi bilen, adaletli, güler yüzlü, rol model, saygı gösteren, hoşgörülü, sabırlı ve vicdanlı gibi ahlaki değerleri kullandıkları görülmüştür (Başaran & Baysal, 2016, s. 33).

Yurt dışında yapılan bir çalışmada, öğrenciler ideal bir öğretmende; herkeste bulunması gereken genel kişisel özelliklere (iyi kalplilik ve sakinlik), empatik özelliklere (çocukları sevmeyi, duyarlı olma ve affetme) ve liderlik özelliklerine vurgu yaptıkları görülmüştür (Arnon & Reichel, 2007, s. 450). Okoro ve Chukwudi de ideal öğretmenin; sevecen, sorumluluk sahibi, yardımsever, sabırlı, güler yüzlü, dürüst, samimi, açık görüşlü, cana yakın,

nazik, özenli ve empatik gibi kişisel özelliklere sahip olması gerektiğini ifade etmiştir (Okoro & Chukwudi, 2011, s. 108). İran'da öğrencilerin ideal öğretmen algılarını inceleyen bir çalışmada da kişisel-sosyal özelliklerin, bilişsel-entelektüel özelliklerden daha önemli olduğu kabul edilmiştir (Dehlavi, 1987, s. 144).

Araştırmamızda ideal DKAB öğretmeninde; konuyu iyi anlatma, sorulara cevap verme, bilgili olma, yaşamdan örnek verme ve genel kültür sahibi olma gibi öğretmenlik becerisine yönelik davranışlar öğrenciler tarafından ikinci sırada önemli görülmektedir. Bulut'un çalışmasında da ideal DKAB öğretmeninde ahlaki davranışlardan sonra öğrencilerin ikinci sırada, dersi eğlenceli hale getirme, notu bol ve adil olma, güncel örneklerle ders işleme, sure ve dua öğretme gibi öğretmen yeterliklerini gösteren özellikler gelmektedir (Bulut, 2009, s. 166). Bir başka çalışmada öğretmen yeterliliği kapsamında ideal DKAB öğretmenin; bilginin kaynağını gösteren, sorulara net cevap veren, dersi etkili anlatan, bilgili, hayatı anlatan, öğrencilere dini sevdiren ve zorlama yapmayan bir öğretmen olması gerektiği görülmüştür (Taşkın, 2018, ss. 144-145). Bir başka çalışmada, 5. sınıf ve 8. sınıf öğrencileri ideal bir öğretmende bulunması gereken mesleki özellikleri; az ödev veren, anlaşılmayan konuları tekrar eden, konu anlatımını etkili yapabilen, planlı, öğrencilere karşı duyarlı, disipline uyan ve sorulara yanıt veren olarak tanımlamaktadır (Gültekin, 2015, s. 751). Yurt dışında yapılan bir çalışmada da öğrencilerin ideal öğretmenin sahip olması gereken özellikleri, daha çok öğretme yeterliliğini işaret eden kavramlarla açıkladıkları görülmüştür (Pozo-Munoz vd., 2000, s. 256).

Öğretmen adayları örnekleminde yapılan bir çalışmada ideal öğretmen; ders işlerken bol bol örnek veren, sıkmayan, zevkli ders işleyen; öğrencilerini seven, sayan, değer veren; alan bilgisine sahip, konusuna hâkim, araştıran, kendini geliştiren; güler yüzlü, içten, samimi; sınıfı iyi yöneten, disiplinli; motive edici, destekleyici; tatlı sert, arkadaş gibi davranan; herkese eşit davranan, hayata hazırlayan; anne gibi şefkatle davranan, babacan yaklaşan; dersini sevdiren; öğrencisini anlayan ve dinleyen bir öğretmen olarak tanımlanmıştır (Çalışkan vd., 2013, s. 583). Başka bir çalışmada da öğretmen adayları kişisel özelliklerden sonra ideal öğretmenin alan yeterliliğini gösteren davranışları yazdıkları görülmüştür (Başaran & Baysal, 2016, s. 35).

İdeal DKAB öğretmenin ahlaki karakteri ve öğretmenlik becerisinin yanında öğrencilerle iletişimi oldukça önemlidir. Araştırmamızda öğrencilere göre ideal DKAB öğretmeni; öğrencilerle iletişimi iyi olmalı, arkadaş gibi olmalı, öğrencilerle ilgilenmeli, onlara rehberlik etmelidir. Birçok çalışmada DKAB öğretmenlerinin öğrencilerle iletişimlerinin iyi bir düzeyde olduğu görülmektedir (Algur, 2009, s. 67,76,107; Arıcı, 2007, s. 180; Dündar, 2001, s. 39; Taşkın, 2018, s. 106). Bu konu ile ilgili bir çalışmada öğrencilerin %80,5'i ideal DKAB öğretmenin öğrencilerin görüşlerine değer vermesi ve dinlemesi gerektiğini, öğrencilerin %45,6'sı ideal DKAB

öğretmenin ders dışında da öğrencilere zaman ayırması gerektiğini ifade etmişlerdir (Bulut, 2009, s. 167). Taşkın'ın çalışmasında da öğrencilerin ideal DKAB öğretmeni algılarında ahlaki karakterden sonra ikinci sırada öğretmenin öğrencilerle iletişimi geldiği görülmüştür (Taşkın, 2018, ss. 144-145). İlgili çalışmada öğrencilere göre ideal DKAB öğretmeni; öğrencilerle ilgilenmeli, empati kurmalı ve öğrencileri sevmelidir. Bir başka çalışmada öğretmenler ve öğrenciler ideal öğretmeni; öğrencilere rehberlik eden, motive eden, cesaretlendiren, güven veren, olumlu ilişkiler kurma eğilimi gösteren ve öğrencilerin saygısını kazanmış bir kişi olarak tanımladıkları görülmüştür (Telli vd., 2010, s. 125). Bir başka çalışmada öğretmen adayları, ideal bir öğretmenin; iletişime önem verme, nitelikli eğitim yapma, disiplinli olma ve iyi bir lider olma gibi mesleki becerilere sahip olması gerektiğini belirtmişlerdir (Gençtürk vd., 2012, s. 1562). Yurt dışında kilise okullarında bulunan öğrenci, öğretmen ve yöneticilere göre ideal öğretmenin; öğrencileri dinleme ve ihtiyaçlarını anlamada yeteri kadar öğrencileri sevebilen, konu hakkında hevesli ve öğrencilere canlandıran bir öğretmen olduğu ortaya çıkmıştır (Strader, 2009, s. 100). Başka bir çalışmada öğretme yeterliliğinden sonra ideal öğretmenin diğer özelliklerinin, öğretmen ve öğrenci arasındaki iletişime yönelik olduğu anlaşılmıştır (Pozo-Munoz vd., 2000, s. 256).

İdeal DKAB öğretmeni hakkında öğrencilerin olumlu algıları kadar, olumsuz algıların da incelenmesi gerekmektedir. Bu amaçla öğrencilerden, DKAB öğretmenlerinde görmek istemedikleri olumsuz davranışları belirtmeleri istenmiştir. Öğrenciler DKAB öğretmenlerinde daha çok katı olma, hakaret etme, kız öğrencilerle iletişim kurmama, arkadaş gibi davranmama gibi iletişime ait davranışlar ve soruları cevaplamama, baskı yaparak öğretme, disipline önem vermeme, tek düze ders anlatma gibi öğretmenlik becerisine ait olumsuz davranışları görmek istememektedir. Öğrencilerin ideal DKAB öğretmeninde görmek istemediği olumsuz davranışlar içerisinde; söz davranış uyumu olmama ve örnek davranışlar sergilememe gibi ahlaki davranışlar oldukça az bir orana sahiptir.

Bu konu ile ilgili yapılmış diğer çalışmalara bakıldığında benzer sonuçların elde edildiği görülmektedir. Bu konuda yapılan bir başka çalışmada örnekleme giren öğrencilerin %19,5'inin DKAB öğretmenlerinde olumsuz bir davranış gözlemledikleri ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin DKAB öğretmenlerinde gözlemledikleri olumsuz davranışlar; öğrencilere saygı göstermeme, kızma, öğrencilere eşit davranmama, farklı görüşlere saygısızlık, ders anlatmada yetersizlik gösterme ve kendini üstün görme gibi davranışlardır (Taşkın, 2018, ss. 141-142). Bu konuda yapılan bir başka çalışmada da öğrencilerin DKAB öğretmenlerini iletişim açısından eleştirdikleri görülmüştür. İlgili çalışmada öğrencilerin %10'u DKAB öğretmenlerinin öğrenciler derste konuştuklarında onları tehdit ederek susturmaya çalıştığını, %14'ü ön yargılı davrandığını, %10,2'si soruları geçiştirdiğini, %8,2'si kırıncı ve kaba olabildiğini, %10,8'i öğrenciler arasında ayırım yaptığını ifade etmişlerdir (Bulut, 2009, ss. 105, 106, 121, 128). Bir

başka çalışmada öğrenciler DKAB öğretmenlerinin %79,9'unun istenmeyen olaylar karşısında ara sıra ve nadiren sinirlendiklerini ifade etmişlerdir (Asri, 2005, s. 163). Dündar'ın çalışmasına göre de öğrencilerin %9,41'i DKAB öğretmenlerinin çabuk sinirlendiklerini söylemektedir (Dündar, 2001, s. 77). İstenmeyen öğretmen davranışlarına yönelik algıları inceleyen bir araştırmada öğrenciler; öğretmenin gelişigüzel bağırmasından, hakaret etmesinden ve küfretmesinden, öğrenciyi yok saymasından ve öğretmenin öğrenciye derste söz hakkı vermemesinden şikâyet etmektedir (Güzel, 2017, s. 213).

Öğretmenin olumsuz tutum sergilemesi veya baskı kurması öğrencinin derse yönelik ilgisini ve tutumunu olumsuz olarak etkilemektedir. Öğretmene karşı olan olumsuz tutum, öğrencide dikkat problemleri doğurabilmekte ve öğrenci başarısızlık gösterebilmektedir (Tezcan, 1984, s. 387). Bütün bunların yanında DKAB öğretmenlerinin istenmeyen bazı davranışları öğrencilerin olumsuz dini tutum geliştirmelerine neden olabilmektedir (Kaya, 1998, s. 168) Kısaca DKAB öğretmenin olumsuz davranış modelleri sergilemesi, öğrencinin dini ve ahlaki gelişimini olumsuz olarak etkilemekte, derse ve öğretmene karşı olumsuz tutum beslemesine neden olmaktadır. Bir araştırmada DKAB öğretmenini sevmediklerini belirten öğrenciler, DKAB öğretmenlerinin öğrencilere karşı olumsuz tutumlarını, davranışlarını, kişilik ve karakterlerini neden göstermiştir (Dündar, 2001, s. 37). Güzel'in araştırmasında öğrenciler, istenmeyen davranış sergileyen öğretmenleri itici bulmakta, onlara karşı öfke ve kızgınlık duymakta ve kendilerini dışlanmış hissedebilmektedir (Güzel, 2017, s. 214).

Araştırmanın sonucuna göre literatürdeki bulgular ile çalışmamızın bulgularının örtüştüğü anlaşılmaktadır. Öğrencilere göre ideal DKAB öğretmenin başlıca özellikleri ahlaki karakter özellikleridir. İdeal öğretmenin ahlaki kişiliğinin ön plana çıkması, öğretmenleri rol model olarak algılayan ve öğretmenleri ahlaki ve sosyal açıdan değerlendiren eğitim felsefecilerinin görüşlerini desteklemektedir (Arnon & Reichel, 2007, s. 456). Ahlaki duruşunun yanında ideal DKAB öğretmeni alanı ile ilgili konulara hâkim olmalı, öğrencilerin sorularına önem vermeli, etkili öğretim yöntem ve tekniklerini kullanabilmeli, diğer dinlerle karşılaştırarak dini anlatmalıdır. İdeal DKAB öğretmeni, gerek davranışlarıyla gerekse bilgisi ile öğrencilere kazandırmak istediği hedeflere ulaşmak için öğrencilerle etkili bir iletişim kurması gerekmektedir.

Bu araştırma sonucunda şu önerilerde bulunulabilmektedir. Öncelikle, DKAB öğretmenleri anlattıkları bilgiye dikkat ettikleri kadar, okulda ahlaki karakterlerine dikkat etmelidir. Bunun yanında DKAB öğretmenleri okulda öğrencilerle etkili bir iletişim ortamı kurmalıdır. Sergiledikleri ahlaki davranışlar bu iletişim ortamı içerisinde öğrenciler tarafından model alınabilmektedir. Ayrıca ilahiyat fakülteleri, öğretmen adaylarının bilgi birikimlerinin geliştirmelerinin yanında, ahlaki karakterlerini ve öğrencilerle

iletişimini güçlendirecek çalışmalar yapılmalıdır. Çünkü sadece bilgi ile ideal bir DKAB öğretmeni olunamayacağı bu çalışmada da açık bir şekilde görülmektedir. Bu anlamda DKAB öğretmen adayları, öğrencilerin ve velilerin kendilerinden ne beklediklerinin bilincinde olmalıdır. Bu bilinçle ilahiyat fakülteleri, öğretmen adaylarının ahlaki karakterlerini daha güçlü ve sağlam bir seviyeye taşımalarına rehberlik etmelidir.

Kaynakça

Algur, H. (2009). *İlköğretim ikinci kademe din kültürü ve ahlak bilgisi derslerinde öğretmen-öğrenci iletişimi (Bayrampaşa örneği)* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Arıcı, İ. (2007). Öğrencilerin ilköğretim din kültürü ve ahlak bilgisi dersi öğretmenine yönelik tutumları. *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2(12), 169-189.

Arnon, S., & Reichel, N. (2007). Who is the ideal teacher? Am I? Similarity and difference in perception of students of education regarding the qualities of a good teacher and of their own qualities as teachers. *Teachers and Teaching*, 13(5), 441-464.

Asri, S. (2005). *Din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerinin mesleki yeterlikleri (Göller bölgesi örneği)* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Bahçekapılı, M. (2010). *Ortaöğretim din kültürü ve ahlak bilgi dersinin öğrencilerin dini duygu, düşünce ve davranışları üzerindeki etkisi (İstanbul avrupa yakası örneği)* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: a social cognitive theory*. New Jersey: Prentice-Hall.

Bandura, A. (2003). Commentary:" on the psychosocial impact and mechanisms of spiritual modeling". *The International Journal for the Psychology of Religion*, 13(3), 167-173.

Başaran, A. R., & Baysal, S. (2016). Öğretmen adaylarının ideal bir öğretmen hakkındaki görüşleri. İçinde Ö. Demirel & S. Dinçer (Ed.), *Eğitim Bilimlerinde Yenilikler ve Nitelik Arayışı* (1. bs, ss. 29-44). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Bulut, M. (2009). *İlköğretim öğrencileri ve velilerinin bakış açısıyla ideal din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmeni profili: İstanbul örneği* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Cresswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2014). *Karma yöntem araştırmaları: Tasarımı ve yürütülmesi*. (Y. Dede & S. B. Demir, Çev.). Ankara: Anı Yayıncılık.

- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. (M. Bütün & S. B. Demir, Çev.). Ankara: Siyasal Yayın Dağıtım.
- Çalışkan, M., Neğiş Işık, A., & Saygın, Y. (2013). Öğretmen adaylarının ideal öğretmen algıları. *İlköğretim Online*, 12(2), 575-584.
- Dehlavi, N. S. (1987). Iranian Students' Perception of Ideal Teacher: *Perceptual and Motor Skills*, (64), 143-146.
- Dündar, N. (2001). *Din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerinin kişilik ve karakter bakımından değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Epting, L. K., Zinn, T. E., Buskist, C., Buskist, W., Johnson, R. L., Rudmann, J. L., ... Moradi, B. (2004). Student perspectives on the distinction between ideal and typical teachers. *Teaching of Psychology*, 31(3), 181-206.
- Gençtürk, E., Akbaş, Y., & Kaymakçı, S. (2012). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bakış açısıyla ideal öğretmenin özellikleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(2), 1559-1572.
- Glesne, C. (2014). *Nitel Araştırmaya Giriş*. (A. Ersoy & P. Yalçınoğlu, Çev.) (4. bs). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gültekin, M. (2015). İlköğretim öğrencilerinin ideal öğretmen algısı. *Electronic Turkish Studies*, 10(11), 725-256.
- Güzel, H. (2017). Lise öğrencilerinin istenmeyen öğretmen davranışlarına yönelik algılarının incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (38), 209-220.
- Hill, C. L. (2002). *What are the characteristics of effective teaching?: a comparative study of stakeholder perceptions* (Unpublished Doctoral Thesis). The Collage of William and Mary, Virginia.
- Kaya, M. (1998). *Din eğitiminde iletişim ve dini tutum*. Samsun: ETÜT Yayınları.
- Kızıltepe, Z. (2002). iyi ve etkili öğretmen. *Eğitim ve Bilim*, 27(126), 10-14.
- Köylü, M., & Nazıroğlu, B. (2012). Çocukluk dönemi din eğitimi. İçinde M. Köylü & N. Altaş (Ed.), *Din Eğitimi* (ss. 113-149). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- MEB. (2017). *Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri*. Ankara.
- Okoro, C. O., & Chukwudi, E. K. (2011). The ideal teacher and the motivated student in a changing environment. *Journal of Educational and Social Research*, 1(3), 107-112.

- Okut, L. (2009). *İlköğretim okulu öğretmenlerinin eğitime ilişkin inançlarına göre etkili öğretmen özellik ve davranışlarına sahip olma dereceleri* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Pozo-Munoz, C., Reboloso-Pacheco, E., & Fernandez-Ramirez, B. (2000). The "ideal teacher" implications for student evaluation of teacher effectiveness. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 25(3), 253-263.
- Sarıtaş, S. (2013). *Ortaöğretim öğrencilerine göre ideal öğretmen özellikleri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Strader, M. W. (2009). *Ideal teaching: Exploring the attributes of an "ideal teacher" in the Church Educational System for The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints*. George Fox University.
- Taşkın, O. (2018). *Ortaokul ve lise öğrencilerine göre din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerinin rol modeli* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Telli, S., Brok, P. den, & Çakıroğlu, J. (2010). Teachers' and students' perceptions of the ideal teacher. *Eğitim ve Bilim*, 33(149), 118-129.
- Tezcan, M. (1984). Okulda başarısızlık ve önlenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 17(1), 385-388.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 6(4), 543-559.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9. Genişletilmiş Baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi.

